

International
Labour
Organization

► **Profits and poverty:**
The economics
of forced labour

► **منافع و فقر: اقتصاد کار اجباری**

تلخیص و ترجمه: مهدی رضوان^۱

مقدمه

و تحلیل‌های تازه‌تری ارائه شده است تا تصویری دقیق‌تر از وضعیت کنونی و تأثیرات اقتصادی این پدیده ارائه دهد.

وضعیت فعلی کار اجباری در جهان

براساس آمارهای سال ۲۰۲۱، تعداد قربانیان کار اجباری در سراسر جهان به ۲۷/۶ میلیون نفر رسیده که نسبت به آمار سال ۲۰۱۶ به میزان ۲/۷ میلیون نفر افزایش داشته است. این افزایش چشمگیر نشان‌دهنده گسترش روزافزون این پدیده در سراسر جهان است. منطقه آسیا و اقیانوسیه با بیش از نیمی از کل آمار، بیشترین سهم را در میان قربانیان کار اجباری دارد. کار اجباری را می‌توان به دو دسته اصلی تقسیم کرد: کار اجباری اعمال‌شده توسط بخش خصوصی و کار اجباری اعمال‌شده توسط دولت‌ها. در این میان، کار اجباری توسط بخش خصوصی با ۸۶ درصد، بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است. بخش‌هایی که بیشترین میزان کار اجباری در آن‌ها مشاهده می‌شود شامل خدمات، کشاورزی، کار خانگی و صنعت هستند (شکل ۱).

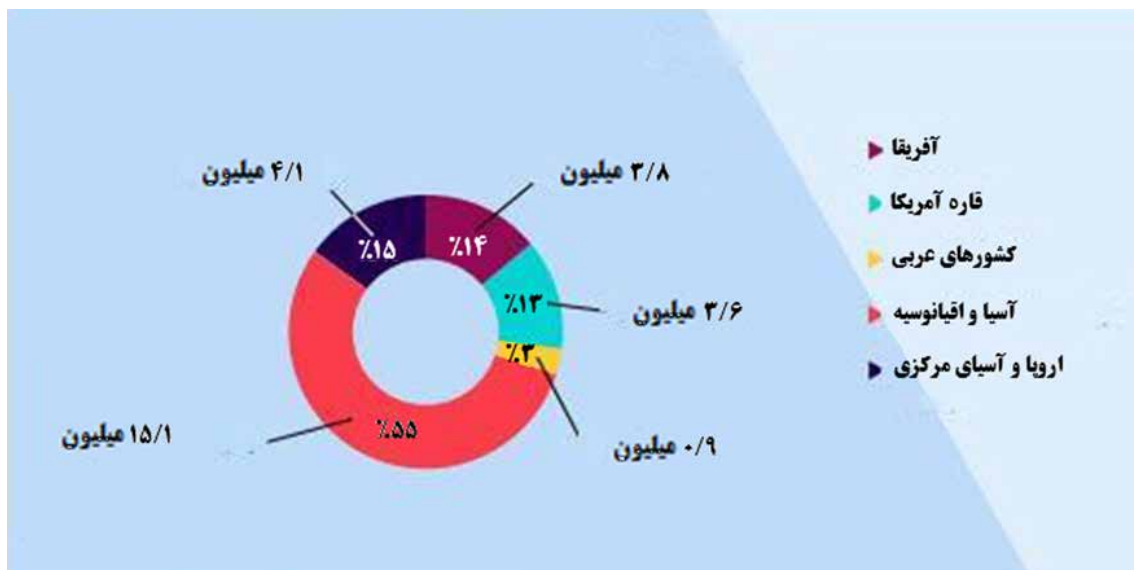
سازمان بین‌المللی کار (ILO) در گزارش «منافع و فقر: اقتصاد کار اجباری»^۱ یکی از نگران‌کننده‌ترین معضلات جهانی یعنی کار اجباری را مورد تحلیل اقتصادی و اجتماعی قرار داده است. این گزارش با تکیه بر داده‌های جدید و روش‌های روزآمد، به بررسی این موضوع پرداخته که چگونه کار اجباری نه تنها بر قربانیان آن، بلکه بر اقتصاد جهانی نیز تأثیر می‌گذارد. کار اجباری به عنوان یکی از شدیدترین نقض‌های حقوق بشر، نه تنها موجب محرومیت اقتصادی قربانیان می‌شود، بلکه سودهای کلانی را به جیب استعمارگران و سوداگران سرازیر می‌کند. این گزارش در ادامه محتوای نسخه سال ۲۰۱۴ منتشر شده و در آن داده‌ها

۱- مقاله حاضر تلخیص و ترجمه‌ای از گزارش «منافع و فقر: اقتصاد کار اجباری» است که توسط سازمان بین‌المللی کار در سال ۲۰۲۴ انجام شده است. نسخه کامل به زبان اصلی گزارش را می‌توانید از نشانی زیر دریافت نمایید:

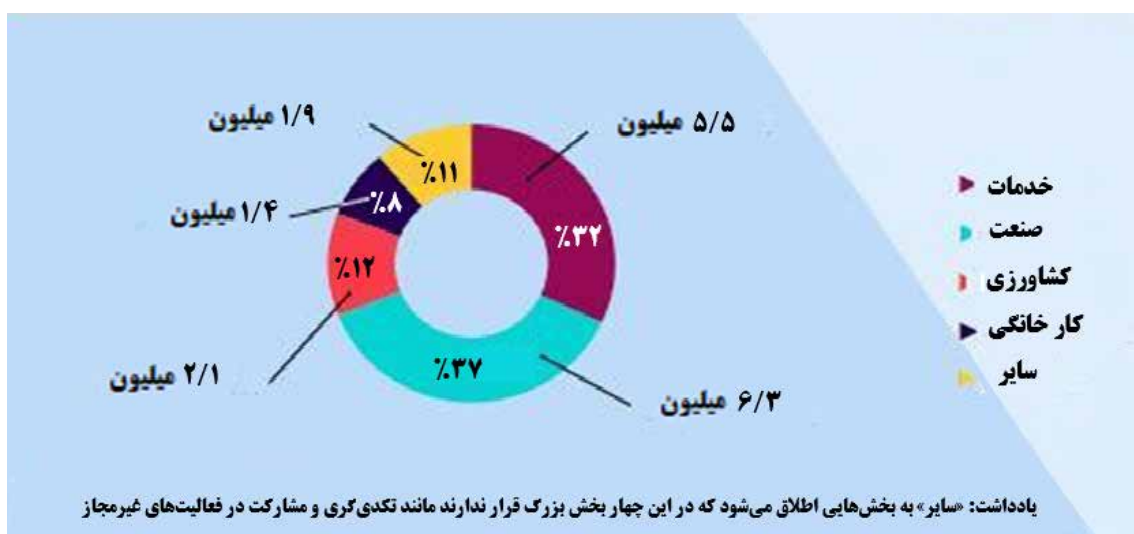
<https://www.ilo.org/publications/major-publications/profits-and-poverty-economics-forced-labour>

شکل ۱- کار اجباری به تفکیک بخش‌های عمومی و خصوصی

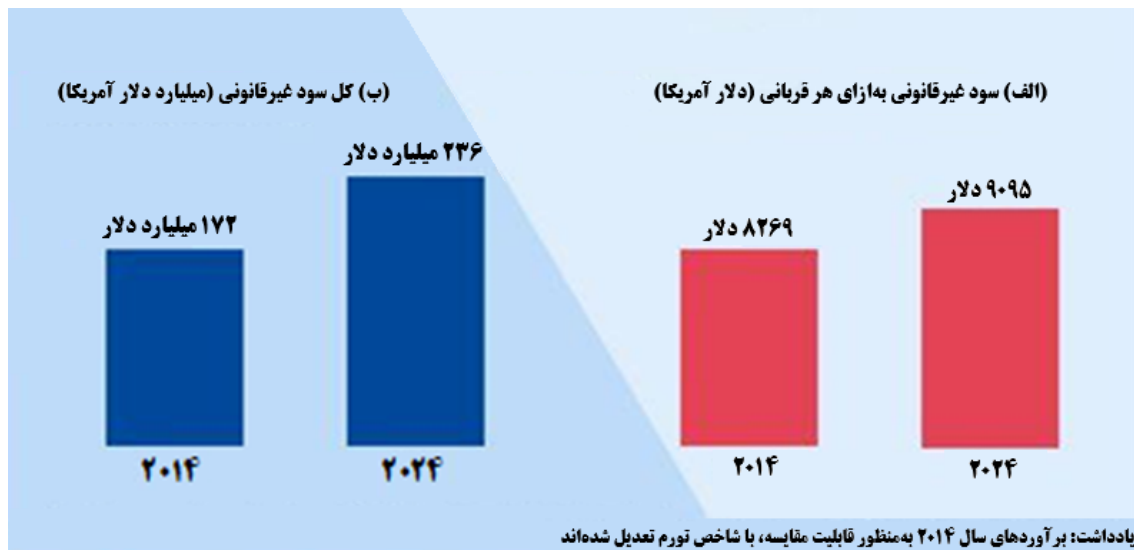
شکل ۲- تعداد افراد در کار اجباری به تفکیک منطقه

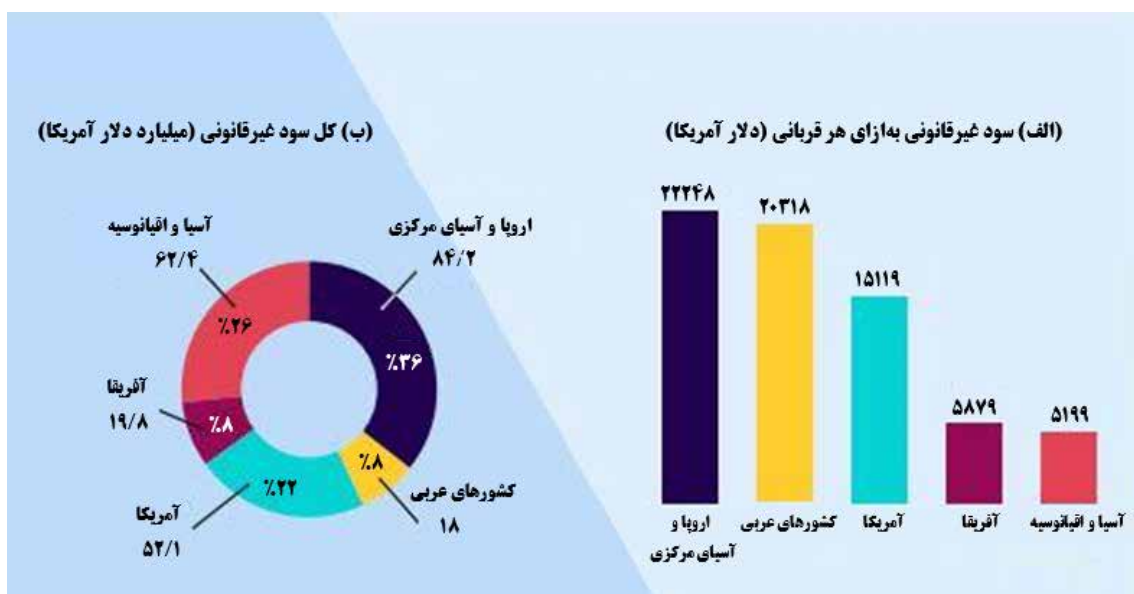
شکل ۳- کار اجباری در بخش خصوصی به تفکیک شاخه فعالیت اقتصادی

کار اجباری در گذشته بیشتر در بخش‌های سنتی مانند کشاورزی و صنعت رخ می‌داد، لیکن امروزه با تغییرات اقتصادی و اجتماعی، این پدیده در بخش خدمات نیز به شدت گسترش یافته است.

این آمارها نشان می‌دهند کار اجباری به یک معضل جهانی تبدیل شده است که بخش‌های مختلف اقتصاد جهانی را تحت تأثیر قرار داده و در عین حال قربانیان فراوانی را در سراسر جهان به دام انداخته است (شکل‌های ۲ و ۳).

شکل ۴- سود غیرقانونی سالانه از کار اجباری در جهان

شکل ۵- سود غیرقانونی سالانه ناشی از کار اجباری به تفکیک منطقه

گذشته به‌طور چشمگیری افزایش یافته است (شکل‌های ۴ و ۵). این افزایش به‌دلیل دو عامل اصلی رخ داده است: اول، افزایش تعداد قربانیان کار اجباری و دوم، افزایش سود حاصل از هر قربانی. این گزارش با بررسی دقیق این دو عامل،

تحلیل اقتصادی سودهای حاصل از کار اجباری
یکی از مهم‌ترین بخش‌های این گزارش به بررسی سودهای غیرقانونی حاصل از کار اجباری اختصاص دارد. براساس برآوردهای ارائه‌شده، سودهای حاصل از کار اجباری طی دههٔ

به تحلیل سودهای حاصل از کار اجباری در بخش‌های مختلف اقتصادی پرداخته است.

سودهای غیرقانونی حاصل از کار اجباری در بخش خدمات، که یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه است، به‌میزان قابل توجهی افزایش یافته است. همچنین بخش کشاورزی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، یکی از اصلی‌ترین بخش‌هایی است که کار اجباری در آن رخ می‌دهد. در هر دو بخش، کارگران اجباری اغلب در شرایط سخت و بدون دستمزد کافی به کار گرفته می‌شوند و این مسئله باعث شده که کارفرمایان با استفاده از این نیروی کار منفعت کلانی به دست آورند. در بخش صنعت نیز، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه و کشورهای دارای اقتصادهای نوظهور، کار اجباری معضلی جدی است. در این بخش، کارگران اجباری به‌طور گسترده‌ای در کارخانجات و صنایع مختلف به کار گرفته می‌شوند و اغلب بدون دریافت هیچ‌گونه دستمزدی به کار ادامه می‌دهند.

روش‌شناسی برآورد منافع حاصل از کار اجباری

گزارش ILO با بهره‌گیری از روش‌های دقیق و علمی، منافع و سود غیرقانونی حاصل از کار اجباری را برآورد کرده است. این روش‌شناسی شامل تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به دستمزدها، سهم درآمدهای نیروی کار و ارزش افزوده هر بخش می‌شود. برآورد دقیق سودهای حاصل از این فعالیت‌ها، به دلیل ماهیت پنهان و غیرقانونی فعالیت‌های کار اجباری، با مشکلات زیادی روبه‌روست. با این حال، ILO با استفاده از روش‌های نوین و داده‌های دقیق^۱، به محاسبه

۱- برآورد سودهای غیرقانونی از کار اجباری براساس رویکرد «ارزش افزوده» انجام شده است. برای برآورد این سودها، تفاوت بین سهم درآمد کار از ارزش افزوده در هر بخش و دستمزدهای پرداخت شده به کارگران در وضعیت کار اجباری محاسبه شده است. پایگاه‌های اطلاعاتی

برآورد این سودها پرداخته و نتایج آن را در این گزارش ارائه کرده است.

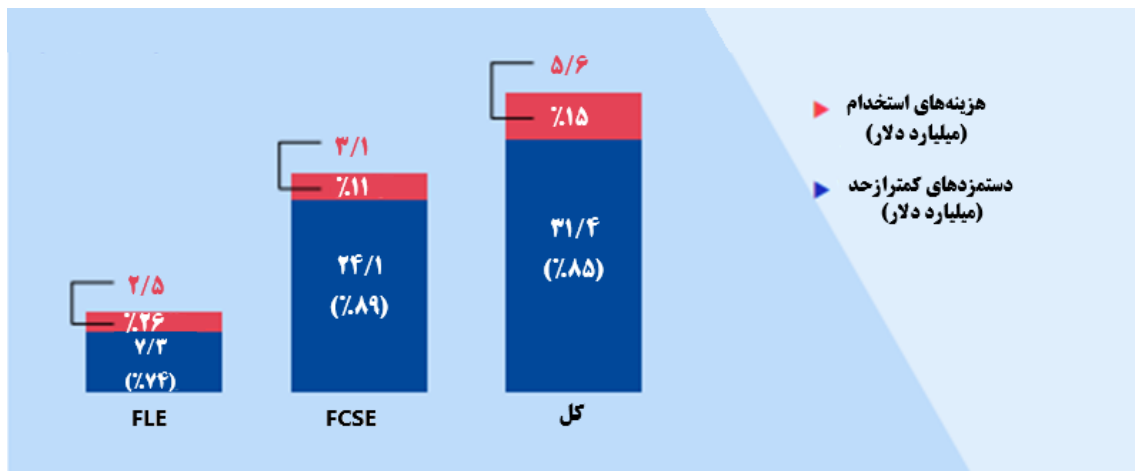
بررسی تأثیرات کار اجباری بر مهاجران

یکی از جنبه‌های مهم کار اجباری که در این گزارش به تفصیل بررسی شده، تأثیر آن بر مهاجران است. کارگران مهاجر، به‌ویژه در کشورهای میزبانی که قوانین کار در آنها به درستی اجرا نمی‌شوند یا نظارت کافی بر آنها وجود ندارد، در معرض بهره‌کشی و کار اجباری قرار دارند. این کارگران اغلب به دلیل ناآگاهی از حقوق خود، عدم دسترسی به حمایت‌های قانونی و فرهنگی و همچنین هزینه‌هایی که برای ورود به کشور میزبان متحمل شده‌اند، در شرایط بسیار سخت و ناعادلانه‌ای به کار گرفته می‌شوند.

گزارش ILO به‌طور ویژه سودهای غیرقانونی ناشی از هزینه‌های استخدام و مهاجرت کارگران اجباری را بررسی کرده است. این هزینه‌ها که شامل هزینه‌های استخدام، صدور ویزا، هزینه‌های مربوط به سفر و سایر هزینه‌های مرتبط با مهاجرت می‌شود، اغلب برعهده کارگران گذاشته می‌شود و این امر به افزایش بدهی آن‌ها منجر شده و در نهایت به کار اجباری می‌انجامد. بسیاری از کارگران مهاجر به دلیل ناتوانی در پرداخت این هزینه‌ها مجبور به پذیرش

و روش‌های زیر برای برآورد سودهای غیرقانونی از بهره‌کشی کار اجباری و بهره‌کشی جنسی تجاری اجباری در سطوح بخش‌ها، مناطق و جهان استفاده شده‌اند:

- از پرسشنامه‌های هزینه مهاجرت و استخدام KNOMAD (سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶) برای برآورد دستمزدها و هزینه‌های استخدام مهاجران بین‌المللی استفاده شده است.
- داده‌های مربوط به جبران خسارت کارکنان از پایگاه UNData استخراج شده و برای محاسبه ارزش افزوده در هر بخش به کار رفته‌اند.
- برآوردهای مربوط به شیوع کار اجباری بر اساس برآوردهای جهانی ILO و Walk Free انجام شده‌اند.
- برای بهره‌کشی جنسی تجاری اجباری، داده‌های مربوط به درآمدهای سالانه از پایگاه Global Sex Trafficking Met- 2016 ics استخراج شده‌اند.

شکل ۶- سودهای غیرقانونی سالانه ناشی از دستمزدهای کمتر از حد و هزینه‌های استخدام برای کارگران مهاجر بین‌المللی در کار اجباری

داشته باشند.

توصیه‌های سیاستی برای مقابله با کار اجباری

گزارش سازمان بین‌المللی کار با تأکید بر اهمیت مقابله با انگیزه‌های اقتصادی پشت پدیده کار اجباری، توصیه‌هایی را برای سیاست‌گذاران در سطوح ملی و بین‌المللی ارائه داده است. این توصیه‌ها شامل موارد زیر هستند:

• تقویت همکاری‌های بین‌المللی

یکی از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با کار اجباری، تقویت همکاری‌های بین‌المللی است. کار اجباری به عنوان یک معضل جهانی نیازمند هماهنگی و همکاری بین‌المللی است. کشورهای مختلف باید با همکاری یکدیگر جریان‌های مالی غیرقانونی که کار اجباری را پشتیبانی می‌کنند را مختل کرده و از بهره‌برداری از کارگران جلوگیری کنند. همکاری‌های بین‌المللی می‌توانند شامل تبادل اطلاعات، تقویت سازوکارهای اجرایی بین‌المللی و ایجاد چارچوب‌های قانونی مشترک برای مقابله با کار اجباری باشند. همچنین، تقویت همکاری میان سازمان‌های بین‌المللی، نهادهای

شرایط کاری ناعادلانه می‌شوند و این وضعیت باعث می‌شود که در چرخه‌ای از بدهی و بهره‌کشی گرفتار شوند.

شکل (۶) سودهای غیرقانونی ناشی از دستمزدهای کمتر از حد و هزینه‌های استخدام برای کارگران مهاجر بین‌المللی در کار اجباری را نشان می‌دهد. مطابق این شکل، سودهای غیرقانونی از دو منبع اصلی تشکیل شده‌اند:

۱. دستمزدهای کمتر از حد^۱ (۷۴ درصد از سودهای غیرقانونی)

۲. هزینه‌های استخدام^۲ (۲۶ درصد از سودهای غیرقانونی)

سودهای غیرقانونی در بخش‌های بهره‌کشی کار اجباری^۳ و بهره‌کشی جنسی تجاری اجباری^۴ محاسبه شده‌اند. این تحلیل نشان می‌دهد که اقدامات سیاستی برای کاهش این سودهای غیرقانونی باید بر اصلاح و نظارت بر فرایندهای استخدام مهاجران و پرداخت دستمزدهای عادلانه تمرکز

1- Recruitment fees/costs

2- Wage underpayment

3- Forced labour exploitation(FLE)

4- Forced commercial sexual exploitation(FCSE)

حقوق بشری و دولت‌ها نیز از اهمیت چشمگیری برخوردار است.

● مقررات مربوط به فرایندهای استخدام

یکی دیگر از راهکارهای مهم مقابله با کار اجباری، اعمال مقررات سخت‌گیرانه‌تر بر مؤسسات کاریابی و فرایندهای استخدامی است. بسیاری از کارگران اجباری از طریق مؤسسات کاریابی و فرایندهای مهاجرتی به دام می‌افتند و از آن‌ها بهره‌کشی می‌شود. اعمال مقررات سخت‌گیرانه‌تر و نظارت دقیق‌تر بر فعالیت این مؤسسات می‌تواند به کاهش کار اجباری کمک کند.

همچنین، باید قوانینی برای کاهش هزینه‌های استخدام و مهاجرت کارگران وضع شود تا کارگران مجبور به پذیرش شرایط ناعادلانه و بهره‌کشی نباشند. این قوانین می‌توانند شامل محدودیت در میزان هزینه‌هایی که کارگران باید بپردازند، تضمین حقوق و مزایای کارگران و همچنین ایجاد سازوکارهای حمایتی برای کارگران مهاجر باشد.

● مداخله‌های هدفمند در بخش‌های پُرخطر

یکی دیگر از راهکارهای پیشنهادی سازمان بین‌المللی کار، تمرکز بر مداخله‌های هدفمند در بخش‌های پُرخطر است. برخی از بخش‌های اقتصادی مانند خدمات، کشاورزی و کار خانگی بیشتر در معرض وقوع کار اجباری قرار دارند. سیاست‌گذاران باید بر این بخش‌ها تمرکز کرده و اقداماتی را برای کاهش بهره‌کشی و کار اجباری در این بخش‌ها انجام دهند. این اقدامات می‌تواند شامل افزایش نظارت‌ها، ارتقای آگاهی عمومی درباره حقوق کارگران، تقویت سازوکارهای اجرایی برای جلوگیری از بهره‌کشی و همچنین ارائه آموزش‌های لازم به کارفرمایان و کارگران در خصوص حقوق و وظایف خود باشد.

● حمایت از قربانیان کار اجباری

یکی از مهم‌ترین اقدامات برای مقابله با کار اجباری، تقویت سازوکارهای حمایتی برای شناسایی، نجات و

توانمندسازی قربانیان این پدیده است. قربانیان کار اجباری اغلب از حمایت‌های لازم برای خروج از این وضعیت و بازگشت به زندگی عادی برخوردار نیستند. بنابراین، باید سازوکارهایی برای شناسایی قربانیان، ارائه خدمات حمایتی و روان‌شناختی به آن‌ها و همچنین توانمندسازی اقتصادی آن‌ها برای بازگشت به جامعه ایجاد شود.

همچنین، تقویت سازوکارهای حقوقی و قانونی برای حمایت از قربانیان و جلوگیری از بهره‌کشی مجدد آن‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است. دولت‌ها باید با وضع قوانین و مقرراتی که قربانیان کار اجباری را از حمایت‌های لازم برخوردار می‌کند، از آن‌ها در برابر بهره‌کشی‌های آتی محافظت کنند.

● بهبود جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها

یکی دیگر از پیشنهادهای گزارش سازمان بین‌المللی کار، بهبود جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها در خصوص کار اجباری است. بسیاری از فعالیت‌های کار اجباری به دلیل ماهیت پنهانشان به‌طور دقیق مستندسازی نمی‌شوند و این امر باعث می‌شود که برآورد دقیق تعداد قربانیان و سودهای حاصل از این پدیده دشوار باشد.

بهبود جمع‌آوری داده‌ها می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا تصویر دقیقی از وضعیت کنونی کار اجباری داشته باشند و براساس آن، سیاست‌های مناسبی را برای مقابله با این پدیده تدوین کنند. همچنین، تحلیل دقیق داده‌ها می‌تواند به شناسایی روندها و الگوهای جدید در کار اجباری کمک کند و از آن‌ها برای پیش‌بینی و جلوگیری از وقوع این پدیده استفاده شود.

نتیجه‌گیری

گزارش «منافع و فقر: اقتصاد کار اجباری» با تأکید بر اهمیت مقابله با کار اجباری از منظر اقتصادی، اجتماعی و حقوقی، به سیاست‌گذاران در سطوح ملی و بین‌المللی پیشنهادهایی کاربردی و عملی ارائه می‌دهد. این گزارش نشان می‌دهد که کار اجباری به‌عنوان معضلی جهانی نیازمند مداخله‌های هماهنگ و جامع است و تنها از طریق همکاری‌های بین‌المللی، تنظیمات قانونی مناسب و تقویت سازوکارهای حمایتی می‌توان به کاهش و درنهایت ریشه‌کنی این پدیده دست یافت.

این گزارش همچنین بر اهمیت ارتقای آگاهی عمومی درباره کار اجباری و حقوق کارگران تأکید دارد. افزایش آگاهی عمومی می‌تواند به کاهش تقاضا برای کالاها و

خدماتی که از کار اجباری به‌دست می‌آیند کمک کند و از این طریق به کاهش سودهای غیرقانونی حاصل از این پدیده منجر شود.

درنهایت، گزارش سازمان بین‌المللی کار با ارائه توصیه‌های سیاستی عملی و جامع، به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا به‌طور مؤثر با کار اجباری مقابله کرده و شرایطی ایجاد کنند که در آن همه کارگران، بدون هیچ‌گونه بهره‌کشی و نقض حقوق، به کار مشغول شوند و از حقوق و مزایای منصفانه برخوردار باشند.